

A bizalom és a biztatás légkörében

Beszélgetés Szabady Istvánnal

Emberi szerénység az életben, művészi szerénység a színpadon — ezek Szabady István legismertebb tulajdonságai. Ezek óta itt jár közöttünk a városban, ismerjük őt a színházból, az utcáról, találkoznak vele gyárakban és mindig kedvesnek, közvetlennek, barátságosnak találjuk. Ezer és ezer szál köti Szegedhez, közönségéhez, az emberekhez; szerepek, melyeket itt játszott; forró sikerű színházi esték, melyeket itt élt át. Szabady István érezte az emberek megbecsülését, művészte legszebb jutalmát, s ezért tartott ki Szeged mellett mindig hűségesen. De kétszeresen érezte az emberek bizalmát és biztatását most, amikor a város művészei közül elsőnek érte olyan megtiszteltetés, hogy főszerepben, címszerepben játszik a szabadtéri játékok színpadán, a magyar művészek élgárdájában.

Faggatom a szerepről, a megtiszteltetés örömről, a művészi munka érdekes és fáradságos epizódjairól, de saját magáról nincs szava. Csak a szerep, a művésztársak, az előadás egésze, ez az amiről szívesen, komolyan, okosan beszél, bárhogyan próbáljam kérdésekkel kicsit személye felé terelni a beszélgetést.

A tiszta szívű álmodozót játszó

— Hány nem ravasz tréfacsináló, nem is kocsmai hazudozó, mint sokan elképzelik — mondja Szabady István —, hanem tiszta szívű álmodozó és költő. Vágynak a színpadon, akkor még elérhetetlen népi kívánságokat, naiv, de őszinte hittel. Ő teljes szívvel éli ezt a tiszta népi mesét, s ezért nem valami operettparaszt, hanem egy kedves és szeretetre méltó ember; s ugyanez cselekvő fiatalságában is.

— Ezt a Hányt akartam eljátszani, elénkkelni, s végtelen nagy kedvemre szolgált, hogy Békés András rendező ilyen elképzeléssel fogott a daljáték megrendezéséhez, megerősített és tovább segített a szerepről alkotott elképzelésben. Az ő szüntelen figyelmének köszönhetem, hogy közel jutottam ehhez a Hányhoz. Játszottam ezt a szerepet már 1942-ben és 1951-ben, de úgy érzem, most értettem meg igazán ezt a szép népmesét, most tudtam legközelebb férfihoz igazi tartalomhoz és mondanivalójához.

hoz. Ez a három alakítás egy-egy lépcső volt a Hány legnemesebb értékeinek művészi kibontakoztatásához az én pályámon.

E szerep legfőbb eleme a természetesség

Ha egy művész népi hőst, népi szerepet játszik, mindig megkísérti az a veszély, hogy »túlló a célon, azaz hogy túljátssza magát, az eredetiségre való törekvésben éppen hamis vágányra siklik. Hogyan sikerült Szabady Istvánnak a buktatónak még a gyanútól is távol maradnia?

— A nép iránt nagyon nagy tisztelettel kell lenni az életben is, meg a színpadon is — hangzik a felelet. — A nép végtelenül érzékeny; erőssége mellett ez a másik legfontosabb tulajdonsága. A művészeknek mindig arra kell gondolniuk, ha népi szerepet játszanak, hogy ezt az érzékenységet meg ne sértsék. Ma különösen fontos ez, amikor a népnek, az új közönségnek játszunk. A szabadtéri játékok nézőtérén ezreivel ülnek a munkások és a parasztok, akik nem »csodabogarak« voltak a régmúlt történelemben sem, és nem azok ma sem. A legtermészetesebb emberek, s népi szerepben őket kell követni.

— Egyetlen titka van ennek: póztalanul, egyszerűen, szívtel, érzéssel játszani. Az álnépiesség kora lejárt, az nem igazi művészet, hanem a közönséggel szemben tiszteletlen művészi magatartás. Ezt idegennek éreztem a néptől és magamtól, ehelyett igyekeztem megőrizni azt az egyszerűséget, amelyet a népből hoztam magammal, amelyet a néptől tanultam. Ennek a szerepnek is ez a legfontosabb eleme.

Igazi művésztársak

Még csak a próbák közepén tartottak, amikor már egyöntetű volt a szabadtéri játékok művészeti vezetőinek véleménye: Szabady István személyében a legideálisabb Hányt nyerték meg a játékoknak. Gyönyörű hangszíne, játékkészsége arról árulkodik, hogy az ilyen szerepekben oly sok nagyszerű produkáló Palló Imre nyomdokain jár Hányjával. Ezzel szemben mit mond Szabady István a művésztársakról?

— Öröm, felemelő érzés ilyen művészeti gárdával együtt dolgozni. Soha ennyi jóindulatú segítséget, művészi biztatást nem kaptam. Ez

a munkaszellem rengeteg önbizalmát és ambícióját sugárzott. Olyan kapcsolat alakult ki rendező és énekes, karmester és színész között, amelyet a legideálisabbnak tartok és egyúttal mindenütt követendőnek. Csak ilyen légkörben lehet felszabadítani a játékkedvet, a tökéleteshez való közeledés szándékát.

— A Hány János szereplő igazi művésztársak, s ezért is nagyon nagy élmény nekem ez a szerep.

Nagy-nagy tisztesség...

Bármint is tartózkodott Szabady István a személyes kérdésektől, befejezésül mégis megkockáztattam egyet: »Hogyan érintette ez a művészi megtiszteltetés, a Hány János címszerepe a szegedi szabadtéri színpadon?»

— A lelkesedés és a felelősség érzését váltotta ki belőlem. Nagyon örültem ennek a szerepnek, mert igen közel érzem magam-

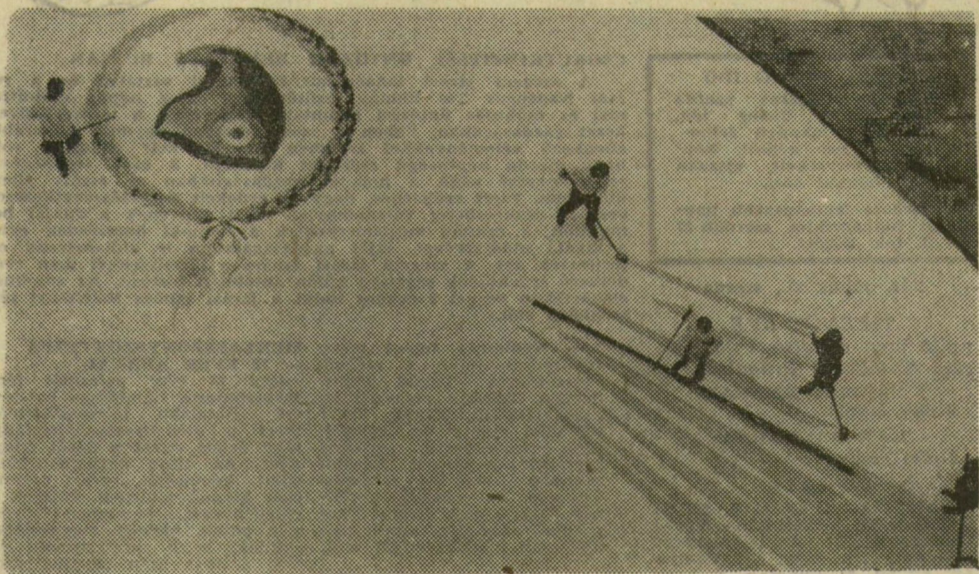
hoz, de azzal is tisztában voltam, hogy az egész ország és külföld előtt eljátszani kétszeres felelősség. Nem győzöm azonban hangsúlyozni, hogy a felém áradó bizalom és biztatás óriási jelentőségű. Búszke is vagyok egy kicsit, hogy a világhírű magyar zeneszerző daljátékának címszerepét töltsöm be, mert szép feladatot kapok, hogy a Hány János szerepét a legjobban meg tudom játszani. Úgy érzem, nem csalódtam bennem, hiszen ami emberileg és művészileg elkövettem, megtesztetem a szegedi siker érdekében. Ma már valamivel könnyebb erről beszélni, mint a próbák idején, de tudom, hogy nem jött el a pihenés órája. Az előadások után bizonyára felszabadultabban érzem magam, hiszen sok helytállásra van még szükségem.

A bizalom és a biztatás ezután sem marad el, s a közönség szeretete is csak fokozódik a szép művészi munkáért. Szabady István iránt. Ez pedig tovább kíséri őt a játékok után is, végig egész művészi pályáján.

Sz. Simon István

A cselekmény, a tánc és a zene harmóniája

Egy kis előzetes a Párizs lángjai-ról

(Somogyi Károlyné felv.)

Felvétel a magasból a Párizs lángjai díszletezőinek munkájáról. A hatalmas vásznon festő emberek jól érzékelik a díszletelem méreteit.

HAZÁNKBAN ÉS SZEGEDEN egyaránt nagyot nőtt az elmúlt években a balettmű-

táncosok aktív szerepén keresztül fejleszt, viszi tovább.

ENNEK A BALETT-DRAMATURGIAI elvnek az első maradandó megvalósítása a Párizs lángjai, melyet 1932-ben mutattak be Moszkvában. Az egész szovjet balettművészetnek új irányokat mutatott ez a sikeres művészi próbálkozás, melyhez legjobb tehetséget adta a zeneszerző Aszafjev, a szövegíró Volkov és Dimitrije, valamint a koreográfus Vajnonen. Baletttüket úgy emlegetik világszerte, mint az első olyan forradalmi témájú művet, amely a realista balettdramaturgia szabályait színtévesztéssel készít.

Kitűnő érdemeket szerzett a műfaj megújításában a zeneszerző Aszafjev, aki Glinka és Csajkovszkij nyomdokain járt, s megkövetelte, hogy zenéjének gondolati és érzelmi tartalmát a koreográfusok és táncosok pontosan kifejezzék. A zene, a tánc és a cselekmény tökéletes összhangját tette a balett legfőbb értékmérőjévé.

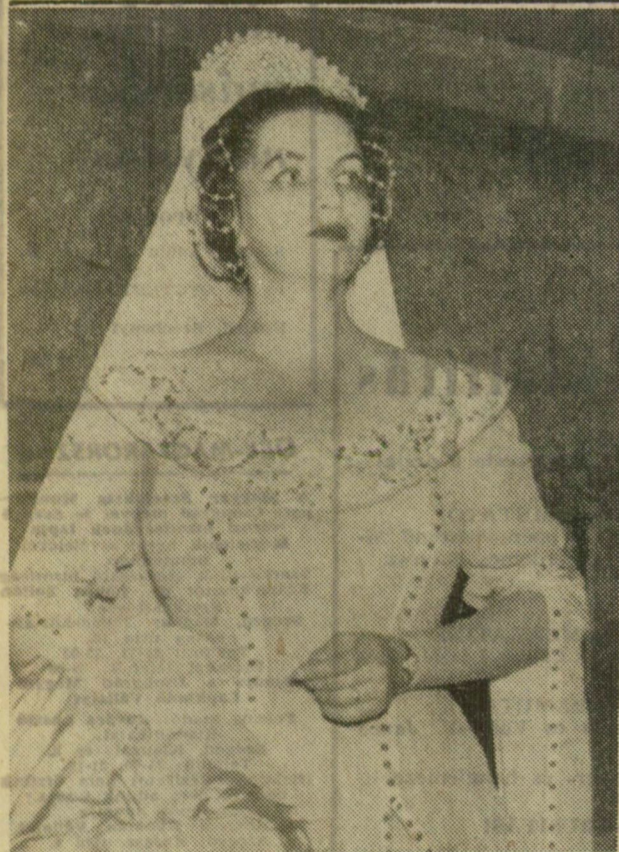
A LEGISMERTEBB balettszöveg-írók között emlegetik Volkovot, aki ugyancsak felismerte, hogy a tömegszínház követelményeinek a realista témájú balettek felelnek meg legjobban. Úgy tekintette a szövegírást, mint valami különleges dráma megalkotását. Ezzel az elvvel érte el, hogy a szovjet balett első nagy mesterműve, a Párizs lángjai mindenki számára érthető realista színpadi művé fejlődött. Társzerzője, Dimitrijejev szívvel-lélekkel magáévá tette ezeket a művészi, alkotói elveket.

Nagy érdemei vannak a balettművészet realissá tételében a világhírű Vajnonen koreográfusnak is. Egész sor

újítást alkalmazott a Párizs lángjaiban. Így például a karaktertáncosoknak, s magának a karaktertáncnak vezető szerepet juttatott, s ezzel visszaszerezte a férfitáncosok szerepét a balettből, akik korábban már csak a női táncosok emelésére szolgáltak. A karaktertánc fontos, eszmehordozó tényezővé vált kezében. Új jelentőséget kaptak balettlejeiben a népi táncok is, melyeket a drámai csúcspontokra helyez. Ezekben eredeti lépéseket használnak fel alkotóelemeknek. A karnak is új szerepet ad: nála minden figura külön él és cselekszik, s így tömegeket tud szerepeltetni cselekvő egységként. A klasszikus táncot sem veti el, pozitív szereplőknek is alkotott klasszikus koreográfiájú táncot, de ezt alkalmassá tette túlzásokkal és ferdítésekkel ironizálásra is.

Maga a balett a nagy francia polgári forradalom történelmi eseményét dolgozza fel, mutatja be, s ebből természetesen adódik, hogy igazi hőse, főszereplője a tömeg, jóllehet bőven nyújt alkalmat a szolistasnak ragyogó szolokra, duettek, négyesekre.

ASZAFJEV balettlejét hazánkban 1950-ben mutatták be Vajnonen koreográfiájával a Magyar Állami Operaházban. A szabadtéri játékokon rendezik meg a második magyarországi bemutatót, itt természetesen a hatalmas színpad lehetőségeit, a tömegek bekapcsolásának adottságait kihasználva, az óriási együtteshez illő monumentális díszletezéssel. A bemutató időpontja: július 29, este 8 óra.

MATYÁS MÁRIA; MELINDA

SIMÁNDY JÓZSEF; BÁNK BÁN

ERKEL FERENC:
Bánk bán
Opera 3 felvonásban

Szövegét Katona József után Egressy Béni írta, Nádasdy Kálmán, Oláh Gusztáv, Rékai Nándor és Kenessey Jenő dolgozta át
Vezényel: VASZY VIKTOR érdemes művész
Rendezte: MIKÓ ANDRÁS

II. Endre magyar király — — — Szalma Ferenc	
Gertrúd királyné — — — Palánkay Klára	
Ottó, Berthold meráni herceg fia — — —	
Gertrúd öccse — — —	Szabó Miklós érdemes művész
Bánk bán, Magyarország nagyura — — —	Simándy József Kossuth-díjas érdemes művész
Melinda, Bánk neje — — —	Mátyás Mária Kossuth-díjas
Tiborc, paraszt — — —	Radnai György
Petur bár, bihari főispán — — —	Fodor János Kossuth-díjas, kiváló művész
Biberach, kóbor lovag — — —	Horváth József
Sólm mester — — —	Réti Csaba

Közreműködik a Szegedi Nemzeti Színház ének- és zenekara, valamint a Szegedi Zenebarátok Kórusa
Díszlettervező: Varga Mátyás Kossuth-díjas, érdemes művész
Jelmeztervező: Márk Tivadar Kossuth-díjas
A táncokat tervezte és betanította: Barkóczy Sándor
Karigazgató: Szalay Miklós
A rendező asszisztense: Kertész Gyula